

บทที่ ๑

บทนำ

### ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทย เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่ง ที่รับแรงพัฒนาประเทศใน ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม การที่จะสามารถพัฒนาประเทศให้บรรลุตาม เป้าหมายที่วางไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคน เพราะว่าคนเป็นกำลังสำคัญขั้นมูลฐานที่จะ ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เครื่องมือสำคัญที่ทุกประเทศในโลกยอมรับว่ามี ประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะพัฒนาคน คือ การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาความเป็นคนและ กำลังคนให้แก่ประเทศ เพื่อที่จะได้ไปพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง และมีความมั่นคง ในทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในอนาคต ดังนั้นการที่รัฐจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนจึง เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ธีโอดอร์ ดับเบิลยู. ชูลท์ (Theodore W. Schultz) กล่าวว่า หน้าที่หลักของการศึกษามี ๔ ประการคือ

๑. การศึกษาช่วยให้มีการค้นคว้าวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่ทำกันในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และอื่น ๆ ผลของการวิจัยสนับสนุนการพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ทั้งในด้าน เกษตรกรรม อุตสาหกรรมและอื่น ๆ

๒. การศึกษาช่วยค้นหาผู้มีความสามารถออกมาทำงานและการศึกษาช่วยปลูกฝัง ความสามารถให้แก่บุคคล ความสามารถของเด็ก และเด็กที่มีภูมิกาวะจะไม่ปรากฏออกมา เอง แต่จะปรากฏออกมา เมื่อมีการปลูกฝังความสามารถ และภูมิกาวะกันในโรงเรียน หน้าที่สำคัญของการศึกษาก็คือ ค้นคว้าหาความสามารถของนักเรียนแล้วดึงออกมาให้เขาเห็น และปลูกฝังให้มากยิ่งขึ้น ผลของกระบวนการนี้ส่งไปถึงการพัฒนาในทางเศรษฐกิจ เพราะเหตุว่าทรัพยากร มนุษย์ กำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ

๓. การศึกษาเพิ่มพูนความสามารถในการปรับตัว และเปลี่ยนงาน ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเจริญทางเศรษฐกิจ การที่คนทำงานย้ายงานเพื่อให้มีรายได้ดีขึ้น เป็นการสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งด้วย

๔. การศึกษาเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง เพราะการสอนเป็นหน้าที่หลักของการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงรับคนมาทำงานได้มาก จำนวนคนที่ทำงานในองค์การศึกษาเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งที่ค่าจ้างถูกมาก คนเหล่านี้มีความรู้ความสามารถสูง สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งรวมผู้มีความรู้สูงไว้ได้มาก

๕. การศึกษาช่วยสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถสูงให้แก่ประเทศเพื่อเป็นกำลังในทางเศรษฐกิจต่อไป<sup>๑</sup>

พอล เอ. แซมมวลสัน (Paul A. Samuelson) ให้ความเห็นว่า "สำหรับประเทศด้อยพัฒนา เนื่องจากคนที่มีการศึกษาช่วยทำงานได้ผลผลิตมากกว่า ดังนั้นควรจัดงบประมาณให้แก่การศึกษาและโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งลดความไม่รู้หนังสือทุกอย่างให้มากที่สุด การจัดการศึกษาไม่ควรมุ่งเพียงแต่เพื่อให้บุคคลอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่จะต้องฝึกอบรมในด้านการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมให้แก่พลเมืองด้วย ควรส่งเสริมคนที่มีสติปัญญาสูง ไปศึกษาต่างประเทศในด้านวิศวกรรมศาสตร์ และธุรกิจให้มากที่สุด เพราะการศึกษาคือ เครื่องมือปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยพัฒนา เศรษฐกิจ ในท้ายที่สุด"<sup>๒</sup>

<sup>๑</sup>Theodore W. Schultz, "Returns on the Investment" in Education and Development of Nations, eds, John W. Hanson and Cole S. Brembeck (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1966), pp.121-132. อ้างถึงใน วิทยุ สาธิต, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔-๑๖.

<sup>๒</sup>Pual A. Samuelson, Economics. 9 th ed. (Tokyo : McGraw Hill Rogakusha, 1973), p.777. อ้างถึงใน วิทยุ สาธิต, หลักการศึกษ, หน้า ๑๔-๑๕.

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ ถือว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้าง เสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดย เน้นการศึกษา เพื่อ เสริมสร้างความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทย เป็นประการสำคัญ<sup>๑</sup> และคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา รายงานว่า การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้อง เป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่แล้วนำความรู้ ความ เข้าใจมาใช้แก้ปัญหาและ เสริมสร้างชีวิต และสังคมให้ดีขึ้น โดยให้กลมกลืนกับธรรมชาติ<sup>๒</sup>

สรุปได้ว่า การให้การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการสร้าง และอบรมคน ให้เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถในด้านวิชาการ วิชาชีพ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในสังคมและเป็นพลเมืองดีของประเทศ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๔ ระดับคือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ระดับการศึกษาที่มีความสำคัญมากคือ ระดับประถมศึกษา เพราะ เหตุว่า เป็นการศึกษาในระดับเดียว เท่านั้นที่ประชาชนส่วนใหญ่หรืออาจจะพูดได้ว่า ประชาชนทุกคน มีโอกาส เข้ารับการศึกษาในระดับพื้นฐานนี้ และการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่ง

<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๓), หน้า ๑.  
(ยึดสำเนา)

<sup>๒</sup>สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔.

ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานและให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ มีความสามารถ ประกอบอาชีพตามสมควรแก่วัย และความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีใน ระบบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข<sup>๑</sup> อันเป็นแนวทางที่จะทำ ให้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง และประเทศชาติได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงพอสรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนา กำลังคนส่วนใหญ่ของประเทศ

การบริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา มีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาของ นักเรียน แต่การบริหารจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารหลายระดับด้วยกัน เช่น ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และครูใหญ่ ครูใหญ่จะเป็นผู้ มีภาระหน้าที่ในการบริหารโรงเรียน มีความใกล้ชิดกับครูและนักเรียนประถมศึกษามากที่สุด ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจึง เป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียน ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ ดังที่ พันัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า "คุณภาพการสอน ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ขึ้นอยู่กับความสามารถของการบริหารงานของครูใหญ่"<sup>๒</sup> ครูใหญ่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในเรื่องการบริหารการศึกษา เพราะครูใหญ่เป็นหัวหน้า หน่วยบริหารที่เล็กที่สุดในการจัดการศึกษา นโยบายต่าง ๆ หลักสูตร ความมุ่งหมายของการ ศึกษาหรือวิธีสอนต่าง ๆ นั้น โรงเรียนจะนำไปใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับครูใหญ่ทั้งสิ้น ถ้าครูใหญ่ไม่

<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐, หน้า ๗-๘. (อัครสำเนา)

<sup>๒</sup>พันัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๖๑.

เข้าใจหน้าที่ของตน ไม่ดำเนินนโยบายให้ถูกต้องแล้ว นโยบายต่าง ๆ ก็ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย หรือประสบผลสำเร็จ<sup>๑</sup> ดังนั้นจึงถือว่าครูใหญ่เป็นผู้มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา เป็นผู้มีความสำคัญสูงสุดในการบริหารการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ซึ่งมีประชากรเป็นส่วนน้อยได้มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศผ่านการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาเพียงอย่างเดียว ถ้าโรงเรียนประถมศึกษาขาดประสิทธิภาพ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศก็จะขาดประสิทธิภาพตามไปด้วย และบุคคลที่เป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารงานโรงเรียนให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น คือ ครูใหญ่<sup>๒</sup>

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการประถมศึกษานั้น ครูใหญ่จะต้องกำหนดบทบาทของตนเองในการบริหารงานโรงเรียนทั้ง ๕ ด้าน อย่างเหมาะสม คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงานธุรการ การเงิน และอาคารสถานที่ และการบริหารกิจการนักเรียน ในด้านการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น วิทยุ โสธร กล่าวไว้ว่า "มิได้มีความหมายเพียงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบงานของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ความหมายกว้างไกลไปถึงว่ากิจกรรมอะไร อะไรบ้างที่โรงเรียนพอจะช่วยเหลือชุมชนได้ก็ควรทำ และในทางกลับกัน อะไรบ้างที่ชุมชนพอจะช่วยเหลือโรงเรียนได้ก็ควรทำ เรียกว่าโรงเรียนกับชุมชนย่อม เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประชาชนช่วยกันสร้างโรงเรียน เพื่อให้รับภาระดูแลและพัฒนาลูกหลานของตน แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนก็ควรถือว่าโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของประชาชนผู้เสียภาษีมาให้โรงเรียนด้วย"<sup>๓</sup> ฉะนั้นโรงเรียน

<sup>๑</sup>สมาน แสงมะลิ, เอกสารประกอบการประชุมอบรมครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา  
ตอนปลายในส่วนภูมิภาคของกรมสามัญศึกษา ณ กรุงเทพมหานคร (พระนคร : กรมสามัญศึกษา,  
๒๕๑๓), หน้า ๕. (อัครสำเนา)

<sup>๒</sup>วิทยุ โสธร, หลักบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์  
วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๓๐๒.

<sup>๓</sup>วิทยุ โสธร, บทบาทของการศึกษาธิการจังหวัด (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,  
๒๕๑๒), หน้า ๘๘-๘๙.

นอกจากจะให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียนแล้ว ก็ควรมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วย ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การจัดโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งเป็นโรงเรียนเพื่อประชาชนทุกเพศทุกวัย ซึ่งมีใช้สอนเด็กในวัยเรียนเท่านั้น แต่ยังสอนรวมถึงผู้ใหญ่และยอมให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย เข้ามาใช้บริการทางการศึกษาและใช้บริการต่าง ๆ ที่โรงเรียนมีอยู่อีกด้วย<sup>๑</sup> เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ ทักษะ และทัศนคติไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ พัฒนาอาชีพ และพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ในอนาคต

สรุปได้ว่า บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ถ้าหากจะกำหนดบทบาทในเชิงของการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ตามความคาดหวังของครูใหญ่ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่าครูใหญ่มีบทบาทใหญ่ ๆ ๓ ประการคือ บทบาทนักวิชาการ บทบาทนักบริหาร และบทบาทนักพัฒนาชุมชน เพราะเหตุว่างานบริหารโรงเรียนนั้นสามารถแยกกล่าวได้ ๓ ประเภท คือ

๑. งานที่บุคคลภายนอกวงการบริหารคิดว่าเป็นงานบริหารจริง ๆ ที่ผู้บริหารกำลังทำอยู่
๒. งานที่บุคคลภายนอกวงการบริหารคิดว่าผู้บริหารควรทำ
๓. งานที่ตัวผู้บริหารเองคิดว่า เป็นงานรับผิดชอบของตนไม่ว่าใครจะกำหนดให้ทำหรือไม่ก็ตาม<sup>๒</sup>

เนื่องจากการปฏิบัติงานในฐานะครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจะต้อง เกี่ยวข้องกับครู ประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาธิการเขต นักวิชาการศึกษา นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน

---

<sup>๑</sup>สนั่น อินทรประเสริฐ และนำทรัพย์ จันทอม, "แนวทางในการบริหารโรงเรียนชุมชน," วิทยาการ เกี่ยวกับการศึกษาประชาบาล (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๒๐๗.

<sup>๒</sup>กัญญา สาร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า ๖๐.

และนักเรียน บุคคลเหล่านี้อาจมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติตามความคาดหวังของฝ่ายหนึ่งอาจจะขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง หรืออาจจะไม่ตรงกับความคาดหวังของตัวครูใหญ่เอง เช่น ครูบางคนคาดหวังว่าครูใหญ่ควรจะไปเยี่ยมชั้นเรียนต่าง ๆ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอนเสมอ ๆ แต่ครูบางคนไม่ต้องการให้ครูใหญ่ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชั้นเรียนของตน และคาดหวังว่าครูใหญ่จะต้องให้ความสนใจ เชื่อถือแก่คนที่จะปฏิบัติงานวิชาชีพโดยไม่ต้องการคำแนะนำหรือการนิเทศจากครูใหญ่ นายอำเภออาจจะคาดหวังให้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภออาจจะคาดหวังให้พัฒนาโรงเรียนในด้านอาคารเรียน อาคารประกอบและสถานที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อาจจะคาดหวังให้ทุ่มเทความสนใจแก่นักเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนขึ้น ผู้ปกครองนักเรียนอาจจะคาดหวังให้ครูใหญ่ช่วยเหลือและรับผิดชอบในเรื่องความประพฤติของนักเรียนด้วย การที่คนหลายกลุ่มหรือแม้แต่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เองยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และมีความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่แตกต่างกันนี้เองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่ นับว่า เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูใหญ่ไม่คล่องตัว และเป็นปัญหายุ่งยากลำบากใจในอันที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังของทุกฝ่ายรวมทั้งครูและผู้บริหารการศึกษา ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อภาระหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาด้วย ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาและวิจัยถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ ตามความคาดหวังของผู้บริหารศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม เพื่อที่จะให้ครูใหญ่สามารถบริหารงานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเหตุว่าจะสามารถกำหนดบทบาทในการบริหารงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่เอง และครูโรงเรียนประถมศึกษาได้

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความขัดแย้งในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม

### สมมติฐานของการวิจัย

ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา มีความขัดแย้งในบทบาท เนื่องจากจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน

### ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะความขัดแย้งซึ่งเกิดจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดนครพนม ตามความคาดหวังผู้บริหาร ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม

๒. ความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ความคาดหวังที่มีต่อบทบาทของครูใหญ่ในบทบาทนักวิชาการ นักบริหารและนักพัฒนาชุมชน

### ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ความขัดแย้งในบทบาทซึ่งเกิดจากความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ตามความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูเป็นสิ่งซึ่งศึกษาได้จากแบบสอบถาม และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถครอบคลุมความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาทุกด้าน

๒. ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตามความคิดเห็นที่แท้จริงของตน

### ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพียงอย่างเดียว

๒. การวิจัยนี้มีเวลาทำการวิจัยทั้งหมดเพียง ๔ เดือน



คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในจังหวัดนครพนม

๒. ครู หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้สอน<sup>๑</sup> ในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดนครพนม

๓. ครูใหญ่ หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้บริหารและให้การศึกษา<sup>๒</sup> ในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม

๔. ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาที่ไม่สังกัดโรงเรียน วิทยาลัย และสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่น ของกระทรวงศึกษาธิการ<sup>๓</sup> ได้แก่ ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ในจังหวัดนครพนม และหมายรวมถึงประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนมด้วย

๕. ความขัดแย้ง หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลประสบปัญหาในการตัดสินใจและเมื่อบุคคลสองฝ่าย สองกลุ่มหรือมากกว่ามีความเห็น ความเชื่อมั่น ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร และผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกัน

๖. ความขัดแย้งในบทบาท หมายถึง ความขัดแย้งซึ่งเกิดจากความคาดหวังในบทบาทไม่สอดคล้องกันหรือแตกต่างกัน

---

<sup>๑</sup> ประดิษฐ์ อวบ เจริญ และคณะ, การประถมศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รวบรวม ๘ ฉบับ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๓), หน้า ๖๖.

<sup>๒</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖.

<sup>๓</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗.

๗. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่เกิดขึ้นตาม เจื่อนไขและสิทธิต่าง ๆ ในตำแหน่งหนึ่ง ๆ ตามความคาดหวังในบทบาทของตนเอง และบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง

๘. ความคาดหวังในบทบาท หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทที่ควรให้ปฏิบัติ หรือต้องการให้ปฏิบัติในตำแหน่งหนึ่ง ๆ

๘. การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้น ทั้งนี้โดยประชาชนร่วมมือและริเริ่มดำเนินการเอง<sup>๑</sup>

### ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. จะเป็นประโยชน์ต่อครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในการพิจารณา กำหนดบทบาท ของตนเองให้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครู

๒. จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา และสถาบันผลิตนักบริหารการศึกษา ในการกำหนดโปรแกรมการฝึกอบรมหรือโปรแกรมการเรียนใน เรื่องที่เกี่ยวกับความขัดแย้งใน บทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

๓. ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาจะรับรู้และเข้าใจถึง ความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาตามความคิด เห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครพนม

### วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ประชากร ประกอบไปด้วยผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครูโรงเรียนประถม ศึกษาจังหวัดนครพนม

๒. กลุ่มตัวอย่างประชากร การวิจัยในครั้งนี้ยึดอำเภอเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นพวกหรือชั้น (Stratified random Sampling) ๒๔ เปอร์เซ็นต์ จากอำเภอในจังหวัดนครพนม ๑๔ อำเภอ ได้อำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๔ อำเภอ โดยแบ่งอำเภอออกเป็น ๓ แบบคือ อำเภอในเขตเมือง อำเภอใกล้ตัวเมือง และอำเภอที่อยู่ห่างไกลตัวเมือง ได้อำเภอในเขตเมือง ๑ อำเภอ คือ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอที่อยู่ใกล้ตัวเมือง ๑ อำเภอ คืออำเภอธาตุพนม อำเภอที่อยู่ห่างไกลตัวเมือง ๒ อำเภอ คือ อำเภอบ้านแพง และอำเภอคำชะอี และได้กลุ่มตัวอย่างประชากรจาก ๔ อำเภอดังนี้

๒.๑ กลุ่มผู้บริหารจำนวน ๓๕ คน ประกอบไปด้วย

๒.๑.๑ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน ๘ คน จาก ๔ อำเภอ โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

๒.๑.๒ ประธานกลุ่มโรงเรียน จำนวน ๒๗ คน จาก ๔ อำเภอ โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

๒.๒ กลุ่มครูใหญ่ จำนวน ๑๔๓ คน จาก ๔ อำเภอ โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

๒.๓ กลุ่มครู จำนวน ๓๐๐ คน จาก ๔ อำเภอ โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

(Simple random Sampling) ดังนี้

๒.๓.๑ อำเภอเมือง ๑๐๐ คน

๒.๓.๒ อำเภอธาตุพนม ๘๐ คน

๒.๓.๓ อำเภอคำชะอี ๗๐ คน

๒.๓.๔ อำเภอบ้านแพง ๕๐ คน

๓. เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าจำนวน ๑ ชุด เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของ เรนซิส ลีเคิร์ต (Rensis Likert) แบ่งออกเป็น ๒ ตอนคือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในบทบาทนักวิชาการนักบริหาร และนักพัฒนาชุมชนแล้วนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนจะนำไปใช้จริง

#### ๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๔.๑ การส่งแบบสอบถามให้ผู้บริหาร ครูใหญ่ และครู ใช้วิธีส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยผ่านหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอไปยังประธานกลุ่มโรงเรียน ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาโดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากหัวหน้าภาคิวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ไปถึงผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และขอให้ผู้อำนวยการประถมศึกษาออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ประธานกลุ่มโรงเรียน ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม

๔.๒ การรับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยไปขอรับแบบถามคืนด้วยตนเองจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตามวันและเวลาที่ตกลงกันได้

#### ๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๕.๑ หาค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

๕.๒ หาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ ในแต่ละด้าน และจากผลรวมทั้งหมดในแต่ละกลุ่มของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ศึกษา

๕.๓ เปรียบเทียบความคาดหวังในบทบาทของครูใหญ่ตามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้ เอฟ-เทส (F-test) เป็นรายข้อในแต่ละด้านและจากผลรวมทั้งหมด และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ เฮนรี เชฟเฟ่ (Henry Scheffe) ถ้าการวิเคราะห์จากเอฟ-เทส มีนัยสำคัญ

#### ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

บทที่ ๑ เสนอความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัดของการวิจัย คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

บทที่ ๒ ข้อเขียน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ เสนอวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ สมมุติฐาน ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๔ กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย